

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรง จากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่*

The Application of Buddhist Principles to Reduce Media-Induced Violence for the Peaceful Coexistence of Modern Adolescents

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

Pornpimol Pochailar

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pornpimol.poc@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อของวัยรุ่นยุคใหม่ 2) พัฒนากลยุทธ์ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนฐานหลักพุทธธรรม 3) เสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ และ 4) ถ่ายทอดรูปแบบสู่หน่วยงานและชุมชนในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ดำเนินการในจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเป็นเยาวชนอายุ 18-25 ปี จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 40 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบจำนวน 5 ท่าน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ศึกษา 7 ด้านมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.26) โดยข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนความสำคัญของการมีส่วนร่วมและระบบสนับสนุนจากครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน

*ได้รับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2568; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2569; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2569

Received: November 10, 2025; Revised: June 23, 2026; Accepted: June 28, 2026

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อสูงสุด ได้แก่ การจัดการความรุนแรง ($r = .721$) หลักพุทธธรรม ($r = .712$) และความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .683$) โดยหลักพุทธธรรม ($\beta = .281$) การจัดการความรุนแรง ($\beta = .261$) และความฉลาดทางอารมณ์ ($\beta = .254$) ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 65.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมในนโยบายเยาวชน การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ การจัดการความรุนแรงเชิงป้องกัน และการจัดตั้งศูนย์นโยบายสื่อปลอดภัย-สังคมสันติ

4. มีการถ่ายทอดรูปแบบผ่านคู่มือฉบับพกพาสู่หน่วยงานและชุมชนในพื้นที่ศึกษา ผลการวิจัยเสนอแนวทางบูรณาการหลักพุทธธรรม ความฉลาดทางอารมณ์ และการจัดการความรุนแรงเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นในสังคมดิจิทัล

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; ความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ; การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current conditions and needs for addressing media-induced violence among modern adolescents; 2) develop Buddhist-based strategies for promoting peaceful coexistence; 3) propose a model for applying Buddhist principles to reduce media-induced violence; and 4) disseminate the model to relevant organizations and communities in central Northeastern Thailand. The study employed a research and development approach using mixed methods in Roi Et, Khon Kaen, Maha Sarakham, and Kalasin provinces. Participants included 400 young people aged 18-25, 40 key informants, and five experts who evaluated the proposed model. Data were collected using questionnaires, in-depth interviews, and model evaluation forms, and analyzed through descriptive statistics, Pearson's correlation, multiple regression, and content analysis.

The findings revealed that:

1. The overall mean score across the seven investigated factors was high ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.26). Qualitative findings highlighted the importance of participation and support systems involving families, educational institutions, and communities.

2. The factors most strongly correlated with reducing media-induced violence were violence management ($r = .721$), Buddhist principles ($r = .712$), and emotional

intelligence ($r = .683$). Buddhist principles ($\beta = .281$), violence management ($\beta = .261$), and emotional intelligence ($\beta = .254$) jointly explained 65.9% of the variance in the dependent variable, with statistical significance at the .01 level.

3. The proposed model comprised four components: integrating Buddhist principles into youth development policies, promoting emotional intelligence, implementing preventive violence management, and establishing a Safe Media-Peaceful Society Policy Center.

4. The model was disseminated to relevant organizations and communities through a pocket-sized handbook. The findings provide an integrated framework combining Buddhist principles, emotional intelligence, and violence management to promote peaceful coexistence among young people in the digital society.

Keywords: Buddhist Principles; Media-Induced Violence; Peaceful Coexistence

1. บทนำ

ความรุนแรงในหมู่วัยรุ่นไทยกำลังเปลี่ยนรูปลักษณะจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะที่เฉพาะเวลาไปสู่พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นและขยายผลผ่านสื่อออนไลน์อย่างเป็นระบบ รายงานเชิงวิชาการเรื่อง Witnessing Violence among High School Students in Thailand ระบุว่านักเรียนไทยมากกว่าร้อยละ 61 เคยพบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนด้วยตนเอง เช่น การถูกตี ทุบ หรือปะทะกัน (Sherer & Sherer, 2013, pp. 567-589) ขณะที่การสำรวจสถานการณ์เด็กและครอบครัวในช่วงปี 2016-2022 พบว่าในจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเหยื่อ 948 เหตุการณ์ ร้อยละ 20.1 เกิดจากกลุ่มวัยรุ่นด้วยกันเอง และเมื่อพิจารณาเฉพาะกรณีเสียชีวิต สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28.8 ตัวเลขทั้งสองชุดชี้ตรงกันว่าวัยรุ่นมิใช่เพียงผู้รับผลกระทบจากความรุนแรง แต่เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในวงจรเดียวกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2566)

กลไกที่อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างสื่อกับพฤติกรรมรุนแรงมีฐานทฤษฎีรองรับมาอย่างต่อเนื่อง โจเซฟ แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper, 1960) เสนอทฤษฎีแรงเสริม (reinforcement theory) อธิบายว่าเนื้อหาความรุนแรงในสื่อมิได้ปลูกฝังทัศนคติใหม่ให้ผู้รับสาร หากแต่ทำหน้าที่เสริมความเชื่อและแนวโน้มพฤติกรรมที่มีอยู่เดิมให้เข้มข้นขึ้น กล่าวคือ ผู้ที่มีแนวโน้มยอมรับความรุนแรงอยู่ก่อนแล้วจะถูกสื่อ “ตอกย้ำ” มากกว่าถูกปลูกฝังขึ้นใหม่ ส่วนแนวคิดของเดวิด อาเคอร์ (David A. Aaker, 2014) อธิบายผ่านทฤษฎีการปลูกฝัง (cultivation theory) ว่าการเปิดรับสื่อซ้ำๆ เป็นเวลานานมีผลต่อการหล่อหลอมกรอบคิดและโลกทัศน์ของผู้รับสารอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทฤษฎีทั้งสองแม้เน้นกลไกต่างกัน แรงเสริมเน้นการตอกย้ำสิ่งที่มีอยู่แล้ว ส่วนการปลูกฝังเน้นการหล่อหลอมระยะยาว แต่บรรจบกันที่ข้อสรุปเดียวกันคือ

ผลของสื่อต่อพฤติกรรมรุนแรงสะสมที่ละน้อยตามระยะเวลาการเปิดรับ ซึ่งย่อมหมายความว่าทางออกก็ต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องเช่นกัน มากกว่าจะเป็นมาตรการควบคุมเนื้อหาสื่อเพียงจุดเดียว

ในบริบทวิชาการไทย ตฤณห์ โพธิ์รักษา (2565, หน้า 97-116) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน พบว่า ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ตัวเด็กและเยาวชนเอง และสื่อ โดยชี้ว่าความผูกพันทางสังคม ที่เกิดจากความรักความอบอุ่นในครอบครัวและการอบรมด้วยเหตุผลเป็นกลไกป้องกันสำคัญที่ช่วยลดแนวโน้มการเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรงจากสื่อ พรเทพ เจริญกิจ (2566, หน้า 39-52) พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับละครโทรทัศน์ของวัยรุ่นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเลียนแบบอย่างชัดเจน ทั้งด้านพฤติกรรมและการแต่งกาย ยืนยันกลไกแรงเสริมของแคลปเปอร์ในบริบทสื่อไทยโดยตรง ขณะที่ทางด้านพุทธศาสนา พระอธิการสุพรรณ วิสุทโธ (รอบไธสง), พระมหาสุพร รกขิตธมฺโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์ (2567, หน้า 92-103) วิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของวัยรุ่นไทย พบว่า หลักอภัยมาทธรรมสนับสนุนการควบคุมสติรู้กาย รู้ใจ รู้ความคิดขณะใช้สื่อ หลักอินทริยสังวรสนับสนุนการรับรู้สื่อให้เกิดประโยชน์ และหลักโยนิโสมนสิการสนับสนุนการคิดพิจารณาคุณโทษก่อนตัดสินใจกระทำใดๆ ต่อเนื้อหาที่ได้รับ งานวิชาการทั้งสามชิ้นนี้ชี้ไปที่ทิศทางเดียวกันว่ากลไกป้องกันความรุนแรงจากสื่อที่ได้ผลจริงต้องทำงานที่ระดับ “ภายใน” ของตัววัยรุ่นเอง มากกว่าจะเป็นเพียงการควบคุมสื่อจากภายนอก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดร่วมกันสองประการ คือประการแรก งานที่ศึกษาอิทธิพลของสื่อต่อพฤติกรรมความรุนแรง เช่น ตฤณห์ โพธิ์รักษา (2565) และพรเทพ เจริญกิจ (2566) ยังคงอธิบายปรากฏการณ์และปัจจัยเชิงพรรณนาเป็นหลัก โดยไม่ได้พัฒนาต่อเป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง และประการที่สอง งานที่นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น พระอธิการสุพรรณ วิสุทโธ (รอบไธสง) และคณะ (2567) ยังจำกัดอยู่ในระดับการวิเคราะห์หลักธรรมกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของปัจเจกบุคคล โดยยังไม่เชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับกลไกทางจิตวิทยาพัฒนาการ ความฉลาดทางอารมณ์ และการจัดการความรุนแรงเชิงระบบให้เป็นรูปแบบเดียวที่ประเมินผลได้ ช่องว่างนี้จึงมีใช้เพียงช่องว่างทางองค์ความรู้ หากเป็นช่องว่างเชิงปฏิบัติการที่ทำให้หลักพุทธธรรมยังคงเป็นเพียงแนวคิดที่ควรนำมาใช้ มากกว่าจะเป็น เครื่องมือที่มีระบบการนำไปใช้และประเมินผล

งานวิจัยนี้เลือกพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง 4 จังหวัด คือ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ (ร้อย-แก่น-สาร-สินธุ์) ด้วยเหตุผลสามประการ ประการแรก พื้นที่ดังกล่าวเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น มีสถาบันสงฆ์และเครือข่ายวัดที่เข้มแข็งซึ่งเอื้อต่อการทดลองบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับกลไกชุมชน ประการที่สอง เป็นพื้นที่ที่มีประชากรวัยรุ่นหนาแน่นรวมกันกว่าครึ่งล้านคน แต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยเชิงรูปแบบ (model-based research) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับความรุนแรงในกลุ่มนี้อย่างเป็นระบบ และประการที่สาม

มหาวิทยาลัยต้นสังกัดของผู้วิจัยมีพันธกิจโดยตรงในการให้บริการวิชาการแก่พื้นที่ดังกล่าว จึงมีความพร้อมทั้งด้านเครือข่ายภาคสนามและช่องทางถ่ายทอดผลการวิจัยสู่การใช้ประโยชน์จริง และจากการทบทวนวรรณกรรม แม้จะมีการศึกษาอิทธิพลของสื่อต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่มีการที่แปลงหลักพุทธธรรมให้เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างองค์ประกอบชัดเจน เชื่อมโยงกับกลไกทางจิตวิทยาพัฒนาการและความฉลาดทางอารมณ์ และมีระบบประเมินผลที่แสดงผลลัพธ์การลดพฤติกรรมรุนแรงจากสื่ออย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ โดยใช้สติและสัมปชัญญะเป็นกลไกหลักที่ช่วยให้วัยรุ่นวิเคราะห์และแยกแยะเนื้อหาสื่ออย่างมีเหตุผล ลดความเสี่ยงจากการคล้อยตามพฤติกรรมรุนแรงที่สื่อนำเสนอ พร้อมทั้งพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่บนฐานหลักพุทธธรรม และถ่ายทอดรูปแบบดังกล่าวสู่หน่วยงานและชุมชนในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลางต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น สำหรับการแก้ปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ ในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์หรือแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง
3. เพื่อเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ ในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง
4. เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ ในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development หรือ R&D) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods) ดำเนินการในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง 4 จังหวัด คือ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ (ร้อย-แก่น-สาร-สินธุ์) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนอายุ 18-25 ปี ที่มีภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 4 จังหวัด รวม 521,427 คน จำแนกเป็นจังหวัดร้อยเอ็ด 133,082 คน ขอนแก่น 185,518 คน มหาสารคาม 104,465 คน และกาฬสินธุ์ 98,362 คน กลุ่มตัวอย่าง (sample) ระยะที่ 1 (Research 1) ผู้วิจัยกำหนดโควตาเท่ากันจังหวัดละ 100 คน รวม 400 คน เพื่อการเก็บข้อมูล

เชิงปริมาณ ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพจังหวัดละ 10 คน รวม 40 คน สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) จากคุณสมบัติตามองค์ประกอบของการวิจัย ความสนใจ และความเหมาะสมในการเป็นตัวแทนกลุ่ม ส่วนเกณฑ์คัดออก (exclusion criteria) ได้แก่ การขอถอนตัวด้วยความสนใจหรือเหตุสุดวิสัย (ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) ระยะที่ 2 (Development 1) ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) จากผู้มีความรู้และประสบการณ์ตรงด้านพุทธศาสนา จิตวิทยาพัฒนาการ หรือสื่อศึกษา ระยะที่ 3 (Research 2) ใช้กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose selection) จำนวน 400 รูป/คน โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบและความพึงพอใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และระยะที่ 4 (Development 2) เป็นการยืนยันรูปแบบและจัดทำคู่มือฉบับพกพาเผยแพร่สู่พื้นที่

2. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ (1) หลักพุทธธรรม (2) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (3) จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น (4) สังคมในศตวรรษที่ 21 (5) ความฉลาดทางอารมณ์ (6) การจัดการความรุนแรง และ (7) การรณรงค์สื่อออนไลน์ ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ การลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่

3. เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากนั้นตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .772 (รายด้าน .702-.873) ข้อมูลเชิงคุณภาพตรวจสอบด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ทั้งด้านเนื้อหา (theory) ด้านเวลา (time) และด้านบุคคล (key informant) (ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543)

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ข้อ โดยพิจารณาความเหมาะสมของแหล่งข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนสถิติและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครอบคลุมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างเยาวชน จำนวน 400 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างใน

ประเด็นที่ศึกษา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์หรือแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเดิมมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสามารถในการพยากรณ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ นอกจากนี้ ยังใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อประกอบการสังเคราะห์กลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติให้สอดคล้องกับบริบทของวัยรุ่นยุคใหม่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อ ผู้วิจัยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาและประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินรูปแบบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การถ่ายทอดรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อสู่หน่วยงานและชุมชนในพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินและแบบบันทึกผลการถ่ายทอดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปผลการถ่ายทอดรูปแบบ ตลอดจนสังเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในบริบทของหน่วยงานและชุมชน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การวิจัยดำเนินการ 4 ระยะตามแบบแผนการวิจัยและพัฒนา ระยะที่ 1 เป็นการสำรวจความต้องการจำเป็น (need assessment) ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน ระยะที่ 2 เป็นการสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนฐานหลักพุทธธรรม แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านตรวจสอบและ

ประเมินผล ระยะที่ 3 เป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบและความพึงพอใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose selection) จำนวน 400 รูป/คน โดยพิจารณาจากการตัดสินใจจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ และระยะที่ 4 เป็นการยืนยันรูปแบบและจัดทำคู่มือฉบับพกพาเผยแพร่สู่หน่วยงานและชุมชนในพื้นที่

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากตัวแปรที่สังเกตได้ 7 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านหลักพุทธธรรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการฝึกสติและสมาธิในชีวิตประจำวันเพื่อควบคุมการตอบสนองต่อเนื้อหาสื่อที่กระตุ้นความรุนแรง ($\bar{X} = 4.38$) ผลนี้ชี้ว่าในมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางการฝึกสติและสมาธิมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสูงกว่าแนวทางเชิงหลักธรรมด้านอื่น เพราะเป็นทักษะที่ฝึกได้ในชีวิตประจำวันโดยไม่ต้องอาศัยบริบททางศาสนาโดยตรง 2) ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการออกแบบกิจกรรมออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติธรรม ($\bar{X} = 4.50$) บ่งชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างมองเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่ใช้ประโยชน์ได้มากกว่าจะเป็นเพียงต้นเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการออกแบบรูปแบบในขั้นถัดไป 3) ด้านจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$) ต่ำกว่าด้านอื่นอย่างมีนัยสำคัญเชิงปฏิบัติ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการพัฒนาความฉลาดทางสังคม (social intelligence) ผ่านหลักเมตตากรุณา ($\bar{X} = 3.50$) ค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่ากลุ่มด้านอื่นอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างยังไม่คุ้นเคยกับการเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการโดยตรง 4) ด้านสังคมในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการรู้เท่าทันดิจิทัล (digital literacy) ผ่านหลักสัมมาทิฐิ ($\bar{X} = 4.53$) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้หลักโยนิโสมนสิการรับมือกับสถานการณ์เร้าอารมณ์ในสื่อ ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการจัดการความรุนแรง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการระงับความรุนแรงเชิงป้องกัน (preventive de-escalation) ด้วยหลักสมาธิและสติ ($\bar{X} = 3.57$) และด้านการรังแกบนสื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการสร้างความตระหนักรู้ผลกระทบทางจิตใจจากการรังแกออนไลน์ผ่านหลักสัมมาทิฐิ ($\bar{X} = 4.56$)

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่สังเกตได้ทั้ง 7 ด้านร่วมกัน โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.26) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ข้อสรุปตรงกันว่า การลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อในกลุ่มวัยรุ่นไม่อาจอาศัยการอบรมหรือคำสอนเพียงลำพัง หากต้องอาศัยการมีส่วนร่วม การสนับสนุนเชิงระบบ และการเปลี่ยนวิถีคิดร่วมกันระหว่างคนต่างรุ่น ข้อเสนอที่ได้จึงมีลักษณะเป็นข้อเสนอเชิงวัฒนธรรมมากกว่าข้อเสนอเชิงนโยบายล้วนๆ เพราะมุ่งสร้างระบบ

นิเวศทางปัญญาและความกรุณาที่ประทับประคองวัยรุ่นให้อยู่ร่วมกับสื่อและสังคมยุคใหม่ได้อย่างปลอดภัย ผลการวิเคราะห์ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (Q01-Q05) ต่อรูปแบบสื่อดคล้องกันในประเด็นหลักว่า หลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะหลักสติ-เมตตา-โยนิโสมนสิการ ซึ่งออกแบบเป็นกิจกรรมพัฒนาทักษะภายในของเยาวชนได้ Q02 ระบุว่า หลักธรรมมีได้ อยู่แค่ในวัด แต่อยู่ในกระบวนการพัฒนาอารมณ์และความคิดของเด็กให้รู้เท่าทันตนเอง ผู้ทรงคุณวุฒิ Q01, Q03 และ Q04 เสนอให้ใช้สื่อใหม่ เช่น TikTok อินโฟกราฟิก หรือ Podcast เป็นช่องทางสื่อสารเชิงพุทธที่เข้าถึงวัยรุ่น ขณะที่ Q03 และ Q05 เติมนว่าการสอนธรรมะเชิงลึกอาจไม่ตรงจริตวัยรุ่นซึ่งอยู่ระหว่างพัฒนาอัตลักษณ์ จึงควรใช้ กิจกรรมพุทธบูรณาการกับพฤติกรรม แทนการสอนตรงๆ Q05 กล่าวว่า เราควรเข้าใจวัยรุ่นในฐานะผู้ร่วมสร้างคุณธรรม ไม่ใช่เพียงผู้รับคำสอน ข้อเสนอแนะร่วมของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 คน สรุปว่ารูปแบบที่ดีต้องยืดหยุ่นตามบริบท ใช้หลักธรรมเป็นฐาน ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อ และใช้ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

2. กลยุทธ์การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 7 ด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด่นชัดที่สุดในด้านการจัดการความรุนแรง ($r = .721$) หลักพุทธธรรม ($r = .712$) และความฉลาดทางอารมณ์ ($r = .683$) ขณะที่ด้านการรณรงค์สื่อออนไลน์แม้มีความสัมพันธ์เชิงบวกเช่นกัน แต่อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลางเท่านั้น ($r = .389, p < .05$) ความแตกต่างของขนาดความสัมพันธ์นี้มีนัยเชิงทฤษฎีที่น่าสนใจ กล่าวคือ ตัวแปรที่ทำงานในระดับกลไกภายในของบุคคล การควบคุมอารมณ์ การใช้สติพิจารณา และการจัดการความขัดแย้ง มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์สูงกว่าตัวแปรที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมออนไลน์ล้วนๆ อย่างการรณรงค์สื่อ ซึ่งชี้ว่าการรณรงค์ออนไลน์อาจเป็นปรากฏการณ์ที่มีปัจจัยเฉพาะของตนเอง (เช่น พลวัตกลุ่มเพื่อนและความไม่เปิดเผยตัวตนบนโลกออนไลน์) ที่ไม่ถูกอธิบายได้ดันทักด้วยกรอบตัวแปรชุดเดียวกับความรุนแรงในภาพรวม จึงต้องการกลยุทธ์เฉพาะที่แยกออกจากกลยุทธ์หลัก

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณยืนยันว่ามีตัวแปรพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ด้าน ได้แก่ หลักพุทธธรรม ($\beta = .281, p < .01$) การจัดการความรุนแรง ($\beta = .261, p < .01$) และความฉลาดทางอารมณ์ ($\beta = .254, p < .01$) โดยตัวแปรทั้งสามร่วมกันพยากรณ์การลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อได้ร้อยละ 65.9 ของความแปรปรวน ($R^2 = .659, F = 15.983, p < .01$) การที่หลักพุทธธรรมมีน้ำหนักการพยากรณ์สูงสุดในบรรดาตัวแปรทั้งเจ็ด แม้จะมีค่าสหสัมพันธ์ต่ำกว่าการจัดการความรุนแรงเล็กน้อย บ่งชี้ว่าหลักพุทธธรรมทำหน้าที่เป็นตัวแปรฐาน (foundational variable) ที่ส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านตัวแปรอื่น มากกว่าจะเป็นเพียงปัจจัยเสริมประกอบ ส่วนตัวแปรด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น สังคมในศตวรรษที่ 21 และการรณรงค์สื่อออนไลน์ แม้มีสหสัมพันธ์

เชิงบวกในการวิเคราะห์ขั้นต้น แต่ไม่ปรากฏน้ำหนักพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญเมื่อควบคุมตัวแปรอื่นร่วมกันในสมการถดถอย ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านตัวแปรหลักมากกว่าจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อตัวแปรตาม

3. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในนโยบายการพัฒนาเยาวชน โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรผลักดันการเรียนรู้หลักพุทธธรรมที่เน้นการเข้าใจตนเอง การระงับความโกรธ การเจริญเมตตา และการใช้ปัญญาวิเคราะห์สื่อ ผ่านหลักสูตรและกิจกรรมในสถานศึกษา 2) การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) ในระบบการศึกษาและชุมชน ผ่านโปรแกรมที่เน้นการจัดการอารมณ์ การตัดสินใจอย่างมีสติ และการสื่อสารปราศจากความรุนแรง 3) การจัดการความรุนแรงเชิงป้องกันเชิงรุกในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ผ่านระบบแจ้งเตือนและเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง หน่วยสนับสนุนจิตวิทยาเชิงบวกในโรงเรียน และการฝึกอบรมครูให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง และ 4) การจัดตั้งศูนย์นโยบายเฉพาะด้านสื่อปลอดภัย-สังคมสันติ เพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างนักการศึกษา นักจิตวิทยา นักพุทธศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อในการออกแบบนโยบายเชิงระบบ

4. การถ่ายทอดรูปแบบสู่พื้นที่ ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ (ฉบับพกพา) แล้วนำไปเผยแพร่กับหน่วยงานและชุมชน การวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (new finding) พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่นโยบายการพัฒนาเยาวชนและระบบการศึกษา สามารถเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของเยาวชนให้รับมือกับอิทธิพลของสื่อและความขัดแย้งในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาเสนอแนวทางการจัดการความรุนแรงเชิงรุกในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยใช้แนวคิดการจัดการแบบองค์รวมและการสนับสนุนจิตวิทยาเชิงบวก ควบคู่กับการจัดตั้งศูนย์นโยบายเฉพาะด้านสื่อปลอดภัย-สังคมสันติ เพื่อบูรณาการงานวิจัยและความร่วมมือสหวิทยาการ อันจะนำไปสู่การออกแบบนโยบายสาธารณะที่ยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของเยาวชนในศตวรรษที่ 21

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของวัยรุ่นยุคใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

หลักพุทธธรรม ความฉลาดทางอารมณ์ และการจัดการความรุนแรง เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักการพยากรณ์การลดปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อสูงกว่าตัวแปรด้านอื่น ข้อค้นพบนี้ควรอ่านมากกว่าการ

ยืนยันความสัมพันธ์ทางสถิติ เพราะมันบ่งบอกทิศทางของกลไกเชิงสาเหตุด้วย กล่าวคือ การลดความรุนแรงจากสื่อมิได้เกิดจากการควบคุมสื่อจากภายนอกเพียงลำพัง หากต้องอาศัยกลไกภายในสามชั้นที่ทำงานร่วมกัน ชั้นแรก สถิติและการพิจารณาโดยแยกกาย (โยนิโสมนสิการ) ที่หลักพุทธธรรมมอบให้ทำหน้าที่เป็นตัวกรองก่อนที่วัยรุ่นจะตีความเนื้อหาสื่อ ชั้นที่สอง ความฉลาดทางอารมณ์ทำหน้าที่เป็นตัวควบคุม ปฏิกริยาหลังการรับรู้ และชั้นที่สาม ทักษะการจัดการความรุนแรงทำหน้าที่เป็นตัวแปลงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นกระบวนการสื่อสารแทนการปะทะ กลไกทั้งสามจึงทำงานตามลำดับเวลาต่อเนื่องกัน ซึ่งอธิบายได้ว่าเหตุใดตัวแปรทั้งสามจึงร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์ได้สูงถึงร้อยละ 65.9 ขณะที่ตัวแปรเชิงบริบท เช่น สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสังคมในศตวรรษที่ 21 แม้มีความสัมพันธ์เชิงบวก กลับไม่มีน้ำหนักพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญ เพราะบริบทเหล่านั้นเป็นเงื่อนไขแวดล้อมที่เอื้อหรือขัดขวางกลไกภายในทั้งสามชั้น ไม่ใช่กลไกเชิงสาเหตุโดยตรง

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นเมื่อพิจารณาตัวแปรที่สังเกตได้ทั้ง 7 ด้านร่วมกัน โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.26) ซึ่งผลด้านความต้องการจำเป็นสอดคล้องกับข้อค้นพบของ นววิช นวชีวินมัย และสกล วรเจริญศรี (2567) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการเผชิญกับการข่มเหงรังแกในวัยรุ่นตอนต้น และพบว่า ต้นทุนทางจิตวิทยาส่งอิทธิพลทางตรงต่อการเผชิญกับการข่มเหงรังแกสูงที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล = .55, $p < .01$) รองลงมาคือทักษะชีวิต (.10) และความภาคภูมิใจในตนเอง (.09) รูปแบบอิทธิพลที่ต้นทุนภายในมีน้ำหนักสูงกว่าปัจจัยภายนอกนี้สอดคล้องโดยตรงกับสิ่งที่งานวิจัยนี้พบ นั่นคือ ตัวแปรที่ทำงานในระดับจิตใจของปัจเจกบุคคลอธิบายพฤติกรรมความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับสื่อได้ดีกว่าตัวแปรเชิงโครงสร้างหรือเชิงบริบท ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มยิ่งตอกย้ำข้อสรุปนี้

2. กลยุทธ์การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผลความสัมพันธ์และการพยากรณ์ในงานวิจัยนี้เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น สังคมในศตวรรษที่ 21 การรังแกบนสื่อออนไลน์ และความฉลาดทางอารมณ์ที่พบทวนไว้ในบทนำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจิรวัฒน์ (อิทธิญาโณ เพชรศรี), พระศรีสุทธิพงศ์ และศิริโรจน์ นามเสนา (2567) ที่วิเคราะห์การพัฒนาเยาวชนของกรมพินิจตามหลักพุทธธรรม และพบว่าสาเหตุของปัญหาเยาวชนส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับครอบครัวโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวแตกแยกหรือครอบครัวที่การอบรมเลี้ยงดูไม่สมบูรณ์จากภาระหน้าที่การทำงานหรือสภาพเศรษฐกิจ งานดังกล่าวเสนอกรอบปรัโตโมสะ (ปัจจัยภายนอกที่ก่อผลกระทบพัฒนา) ประกอบด้วยปฏิรูปประเทศ กัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ ควบคู่กับกระบวนการพัฒนาตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา กรอบนี้ช่วยเติมเต็มข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ในจุดที่ตัวแบบทางสถิติอธิบายไม่ได้ นั่นคือคำถามว่าเหตุใดหลักพุทธธรรมจึงมีน้ำหนักการพยากรณ์สูงสุด คำตอบที่เป็นไปได้คือหลักพุทธธรรมมิได้ทำงานเป็นตัวแปรเดี่ยว หากทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการที่ร้อยเรียงปัจจัยภายนอก

(ครอบครัว สิ่งแวดล้อม กัลยาณมิตร) เข้ากับกระบวนการพัฒนาภายใน (ศีล สมาธิ ปัญญา) ให้เป็นระบบเดียวกัน

3. รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม 4 องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรุนแรง และความฉลาดทางอารมณ์ และสอดคล้อง ศิริอัญญัก ศิรินนทวัชรกุล (2567, หน้า 111-119) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมนโยบายเร่งด่วน 13 ประการของกระทรวงสาธารณสุข และพบว่ากระบวนการหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้ากับกระบวนการนโยบายและการบริหารจัดการ ช่วยให้การขับเคลื่อนนโยบายบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการอาศัยเพียงกลไกการบริหารตามปกติ ข้อค้นพบนี้ยืนยันหลักการเดียวกับที่ปรากฏในองค์ประกอบที่หนึ่งของรูปแบบในงานวิจัยนี้ คือ หลักพุทธธรรมทำงานได้ผลดีที่สุดเมื่อถูกบูรณาการเข้ากับกระบวนการนโยบายตั้งแต่ต้น มิใช่ถูกเพิ่มเข้ามาเป็นกิจกรรมเสริมภายหลัง เช่นเดียวกับที่ พิศุทธิภา เมธิกุล (2567) พบว่า การออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัลและสุขภาวะทางจิตสำหรับวัยรุ่นตอนต้นที่ได้ผลต้องเน้นการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ มีเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และมีการเสริมแรงที่เหมาะสม ซึ่งตรงกับหลักการออกแบบองค์ประกอบที่สองและสามของรูปแบบในงานวิจัยนี้ที่เน้นโปรแกรมเชิงปฏิบัติมากกว่าการบรรยายหลักธรรม

4. การถ่ายทอดผ่านคู่มือฉบับพกพาสอดคล้องกับหลักการสื่อสารเชิงพุทธที่ผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัยเสนอไว้ คือการทำให้หลักธรรมเข้าถึงง่ายและใช้ภาษาที่วัยรุ่นคุ้นเคย การเลือกรูปแบบคู่มือฉบับพกพาแทนเอกสารวิชาการฉบับเต็มจึงเป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย แม้จะยังไม่มีประเมินผลระยะยาวว่าคู่มือดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรมจริงของผู้รับมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ควรระบุไว้อย่างตรงไปตรงมาสำหรับการวิจัยในระยะต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การบูรณาการพุทธธรรม EQ การจัดการความรุนแรงเชิงระบบในแผนพัฒนาเยาวชนทำได้โดยกำหนดเป็นกรอบนโยบายระดับสถานศึกษาหรือระดับจังหวัดเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมดิจิทัล พร้อมพัฒนาแผนปฏิบัติการร่วม ระหว่างโรงเรียน หน่วยงานรัฐ องค์กรศาสนา และชุมชน

1.2 การพัฒนาและยกระดับความฉลาดทางอารมณ์ให้เป็นสมรรถนะหลักของเยาวชนทำได้โดยจัดโปรแกรมฝึกทักษะ EQ อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการกำกับอารมณ์ การฟังอย่างเข้าใจและการสื่อสารที่ปราศจากความรุนแรง พร้อมพัฒนาครู ผู้ปกครอง และผู้นำเยาวชนให้เป็นโค้ช EQ เพื่อขยายผลอย่างต่อเนื่อง

1.3 การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อการใช้สื่อ ทำได้โดยผลักดันมาตรการและกิจกรรมที่เน้นจริยธรรมการใช้สื่อ การคิดก่อนแชร์ การจัดการความขัดแย้งออนไลน์ และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมประสานความร่วมมือกับแพลตฟอร์มและสื่อท้องถิ่นในการรณรงค์และจัดการเนื้อหาเสี่ยง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรออกแบบเป็นการศึกษาระยะยาว (longitudinal study) หรือการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) เพื่อประเมินผลของรูปแบบต่อพฤติกรรมจริงของวัยรุ่นก่อนและหลังการใช้คู่มือฉบับพกพา รวมถึงขยายพื้นที่วิจัยไปยังภูมิภาคอื่นเพื่อทดสอบความคงทนของรูปแบบข้ามบริบททางวัฒนธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

งานวิจัยครั้งนี้ นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบตรรกะ Input-Process-Output กล่าวคือ Input คือสภาพปัญหาความรุนแรงจากอิทธิพลสื่อในกลุ่มวัยรุ่น Process คือการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการนโยบายการพัฒนาเยาวชน และ Output คือผลลัพธ์เชิงสังคมที่เกิดขึ้น องค์ความรู้แกนกลางที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่นโยบายการพัฒนาเยาวชนและระบบการศึกษาสามารถเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนให้รับมือกับอิทธิพลของสื่อและความขัดแย้งในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยกลไกสามขั้นที่ทำงานร่วมกันตามลำดับ คือ หลักพุทธธรรมเป็นตัวกรอง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวควบคุม และการจัดการความรุนแรงเป็นตัวแปลงความขัดแย้งให้กลายเป็นกระบวนการสื่อสารเชิงสันติ ผลการศึกษายังเสนอแนวทางการจัดการความรุนแรงเชิงรุกในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยใช้แนวคิดการจัดการแบบองค์รวมควบคู่กับการจัดตั้งศูนย์นโยบายเฉพาะด้าน “สื่อปลอดภัย-สังคมสันติ” (the center for safe media and peaceful society) เพื่อบูรณาการงานวิจัยและความร่วมมือสหวิทยาการ อันจะนำไปสู่การออกแบบนโยบายสาธารณะที่ยั่งยืนสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของเยาวชนในศตวรรษที่ 21

ดั่งภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ตฤณห์ โพธิ์รักษา. (2565). อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมรุนแรงของเด็กและเยาวชน. *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 5(2), 97-116.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *พรมแดนความรู้ด้านการวิจัยและสถิติ*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรเทพ เจริญกิจ. (2566). บทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ. *วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล*, 12(1), 39-52. <https://doi.org/10.14456/acj.2023.4>
- พระมหาจิรวุฒน์ (อิทธิญาโน เพชรศรี), พระศรีสุทธิพงษ์ และศิริโรจน์ นามเสนา. (2567). ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเยาวชนของกรมพินิจตามหลักพุทธธรรม. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 2(4), R3132. <https://doi.org/10.14456/journal-rabij.2024.40>

- พระอธิการสุพรรณ วิสุทฺโธ (รอบไธสง), พระมหาสุพร รุกขิตฺตมโฆ และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์. (2567). ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทัน สื่อสังคมปัจจุบันของวัยรุ่นไทย. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 9(2), 92-103. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/article/view/273270>
- ศิริอัญญัก ศิรินนทวัชรกุล. (2567). หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม 13 นโยบายกระทรวงสาธารณสุขเป้าหมาย 100 วัน. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 2(4), 111-119.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2566). *การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565: รายงานผลฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Aaker, D. A. (2014). *Aaker on Branding: 20 Principles that Drive Success*. New York: Morgan James Publishing.
- Klapper, J. T. (1960). *The Effects of Mass Communication*. New York: The Free Press.
- Sherer, P., & Sherer, M. (2014). Witnessing violence among high school students in Thailand. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(5), 567-589. <https://doi.org/10.1177/0306624X13479565>

